

Маргарита ПУГАЧЕНКО,

orcid.org/0000-0003-0837-1108

аспірантка катедри образотворчого мистецтва

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) m.puhachenko.asp@kubg.edu.ua

МОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СТВОРЕННІ ЦІЛИХ СКЛЯНИХ БРАСЛЕТІВ В РІЗНИХ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЯХ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

У статті розглядається проблема відродження інтересу до етнокультурних традицій у сучасній модній індустрії, особливо щодо використання історичних національних прикрас. Це привертає увагу широкої аудиторії, підвищує повагу до культурної спадщини та стимулює пошук додаткової інформації. Зокрема, дослідження зосереджене на витоках і тягlosti моди на цілісні скляні браслети в різних етнокультурних традиціях від давніх часів до сучасності. Аналізуються археологічні дані, зібрані з розкопок на території сучасної України та інших регіонів, а також матеріали, представлені в роботах відомих науковців і дизайнерів.

Основна мета дослідження полягає в дослідженні технологічних і художніх аспектів створення цільних скляних браслетів у різних культурах. У статті розглядаються як археологічні знахідки, так і сучасні модні колекції, що використовують ці прикраси, зокрема роботи таких брендів, як Simone Rocha, Hermès, Bulgari, Gucci, Louis Vuitton, Dior, Valentino, Chanel, Versace, Prada, і Jacquemus.

Стаття підкреслює, що використання культурних елементів у сучасній моді сприяє міжкультурному обміну та розширює знання про традиції і мистецтво різних народів. Скляні браслети виявляються маркерами культурної взаємодії та торгівлі з давніх часів, а їхнє дослідження важливе для збереження інформації для майбутніх дизайнерів.

Різноманітність форм і декорування скляних браслетів демонструє модні тенденції та технологічні досягнення різних епох і культур. Вивчення таких артефактів відкриває нові перспективи для подальших досліджень у галузі етнології та мистецтвознавства, а також сприяє розвитку культури та взаєморозуміння між народами. Важливим аспектом є також вивчення технологічних процесів виготовлення скляних браслетів, що дозволяє краще зрозуміти технічні навички та інновації, які використовувалися в різних історичних періодах. Крім того, дослідження підкреслює значення естетичних особливостей браслетів, таких як кольори, форми та візерунки, що відображають художні смаки та культурні впливи певної епохи.

Важливо зазначити, що скляні браслети мають велике значення для розуміння соціальних та культурних практик минулого. Наприклад, у деяких культурах вони використовувалися не лише як декоративні прикраси, але й мали ритуальне значення, символізуючи соціальний статус або релігійні переконання їхніх власників. Це дослідження сприяє глибшому розумінню цих аспектів та допомагає зберегти культурну спадщину для майбутніх поколінь.

Дослідження скляних браслетів також має значення для сучасних дизайнерів, які можуть черпати натхнення з історичних зразків, інтегруючи традиційні елементи у свої сучасні колекції. Таким чином, відбувається своєрідний діалог між минулим та сьогоденням, що збагачує сучасну моду новими ідеями та перспективами.

Ключові слова: *скляний браслет, скло, прикраси, мода, етнокультурні традиції, костюм, Античні часи, Середньовіччя, Європа, Індія, скловиробництво.*

Marharyta PUHACHENKO,

orcid.org/0000-0003-0837-1108

Postgraduate student at the Department of Image-creating Art

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

(Kyiv, Ukraine) m.puhachenko.asp@kubg.edu.ua

FASHION TRENDS IN THE CREATION OF INTEGRAL GLASS BRACELETS ACROSS VARIOUS ETHNOCULTURAL TRADITIONS FROM ANTIQUITY TO THE PRESENT

This article addresses the issue of renewed interest in ethnocultural traditions in the contemporary fashion industry, particularly in the use of historical national jewelry. This trend captures the attention of a broad audience, enhances respect for cultural heritage, and stimulates the search for additional information. Specifically, the study focuses on the origins and continuity of fashion for solid glass bracelets in various ethnocultural traditions from ancient times to the

present. The analysis encompasses archaeological data collected from excavations in modern Ukraine and other regions and materials presented in the works of renowned scholars and designers.

The primary aim of the research is to explore the technological and artistic aspects of creating solid glass bracelets in different cultures. The article examines both archaeological findings and contemporary fashion collections that incorporate these accessories, including works by brands such as Simone Rocha, Hermès, Bulgari, Gucci, Louis Vuitton, Dior, Valentino, Chanel, Versace, Prada, and Jacquemus.

The article underscores the role of glass bracelets as cultural markers, tracing their journey from ancient times to contemporary fashion. This use of cultural elements in fashion not only promotes intercultural exchange but also broadens knowledge about the traditions and art of different peoples. The study of glass bracelets is therefore crucial for preserving information for future designers. The diversity of forms and decorations of glass bracelets demonstrates the fashion trends and technological achievements of various eras and cultures. Studying such artifacts opens up new prospects for further research in ethnology and art history and contributes to the development of culture and mutual understanding among nations. An important aspect is the study of the technological processes involved in creating glass bracelets, which provides a better understanding of the technical skills and innovations employed in different historical periods. Furthermore, the research highlights the significance of the aesthetic features of the bracelets, such as colors, shapes, and patterns, which reflect the artistic tastes and cultural influences of a particular era.

It is crucial to recognize that glass bracelets offer valuable insights into the social and cultural practices of the past. In some cultures, they were not merely decorative accessories but also held ritual significance, symbolizing their owners' social status or religious beliefs. This research significantly contributes to a deeper understanding of these aspects and aids in the preservation of cultural heritage for future generations.

The study of glass bracelets is also relevant for contemporary designers, who can draw inspiration from historical examples and integrate traditional elements into their modern collections. Thus, a unique dialogue between the past and present is established, enriching contemporary fashion with new ideas and perspectives.

Key words: glass bracelet, glass, ornaments, fashion, ethnocultural traditions, costume, Ancient Times, Middle Ages, Europe, India, glassmaking.

Постановка проблеми. В останні роки спостерігається значне зростання зацікавленості модної індустрії етнокультурними традиціями. Використання дизайнерами історичних національних прикрас, привертає увагу широкої аудиторії, роблячи їх привабливішими, що призводить до зростання поваги до культурної спадщини, і спонукає до пошуку інформації.

Аналіз досліджень. Вивчення матеріалів археологічних розкопок на території сучасної України, які описані в роботах Островерхова А. С. (Островерхов, 2001) за античний період, та Висотської Т. М. (Висотська, 1964) за період Середньовіччя. Описи індійських прикрас були досліджені на основі матеріалів Kanungo A. K. (Kanungo, 2022) матеріалів приведених нижче статей та конференцій. Статті, які стосуються історії моди та дизайну скляних браслетів взяті на офіційних сайтах модних будинків світових брендів та з відеоматеріалів з показів. Інформація з культурології і етнографії взята у таких авторів як Врочинська Г. В. (Врочинська, 2015), Фединчук О. Б. (Фединчук, 2019) і Стельмашук Г. Г. (Стельмашук, 2006) В галузі одягу та прикрас у культурному світовому контексті використані статті Joanne B. Eicher (Eicher, 2021), а також Heather Marie Akou, (Akou, 2007) яка спеціалізується на дослідженні моди та прикрас в ісламському світі.

Мета статті – дослідити витоки і тяглість моди на цілісні скляні браслети в різних етнокультурних традиціях від появи і до сучасності, посприяти міжкультурному обміну, дозволяючи

людям із різних етносів познайомитися із традиціями і мистецтвом через модні колекції, що може призвести до зростання терпимості, взаєморозуміння та співпраці.

Виклад основного матеріалу. Скляні прикраси супроводжують костюм людей з найдавніших часів, демонструючи і модні тенденції і рівень володіння технологіями. Найбільш досліджені аксесуари з цього унікального у вигляді намистин, тоді як різноманітні уламки з'являються в різних культурах зі стародавніх часів. Наукові дослідження на тему скляних браслетів представлені здебільшого як археологічні описи знахідок без системного опрацювання цього матеріалу з мистецької точки зору. Закордонні науковці вивчають більше технічні аспекти виготовлення скляних виробів, тоді як в цьому дослідженні знайдені схожі тенденції в виготовленні специфічної прикраси, та різноманіття в їх декоруванні в різних культурах.

Дослідження модних тенденцій у створенні цілих скляних браслетів в різних етнокультурних традиціях залишається недостатньо вивченим, і звдяки крихкості археологічних знахідок. Прикраси необхідно дослідити і проаналізувати для збереження інформації для майбутніх дизайнерів. Наприклад, такі бренди як Simone Rocha, Hermès та Bulgari і до сьогодні використовують в своїх модних колекціях скляні браслети.

Останніми роками спостерігається значне зростання зацікавленості модної індустрії етнокультурними традиціями. Таким чином на світові модні

покази потрапили етнічні елементи різних епох і цивілізацій. У 2020 році в колекції Gucci Resort креативний директор Алессандро Мікеле черпав натхнення з мексиканської культури, використовуючи барвисті принти, вишивку та аксесуари, такі як сомбреро та пончо. (Phelps, 2019a) А в наступному році ці ж мексиканські мотиви використав Ніколя Геск'єр у колекції Louis Vuitton Resort. У 2020 році Крістіан Діор представив у колекції Dior Cruise 2020 етнічні мотиви з Марокко, використовуючи традиційні ткацькі техніки, каптани та паранджу. В тому ж році П'єрпаоло Піччолі в колекції Valentino Haute Couture Fall включив елементи ефіопської культури, такі як африканські принти, тюрбани та масивні прикраси. (Phelps, 2019b) У 2021 році Вірджинія Віар в колекції Chanel Couture Fall 2021 року віддала шану твідомим костюмам і капелюхам, натхненням Шотландією, тоді як Донателла Версаче в колекції Versace Spring включила елементи культури корінних американців, використовуючи принти, пір'я та аксесуари. У 2022 році Міучча Прада та Раф Сімонс у колекції Prada Fall представили етнічні мотиви з різних країн світу, використовуючи традиційні ткацькі техніки, принти та аксесуари. В тому ж році Том Браун у колекції Thom Browne Spring 2022 року використав елементи ковбойського стилю. В 2023 році Сімон Порт Жакмюс у колекції Jacquemus Spring зосередився на з середземноморської культури, використовуючи білі сукні, плетені сумки та сандалі. В тому ж році Вірджіл Абло у колекції Off – White Fall представив етнічні мотиви з різних країн світу, використовуючи принти, логотипи та аксесуари. А на модних показах колекції Givenchy Spring в 2023 році Метью М. Вільямс включив елементи американської культури, використовуючи елементи ковбойського стилю, мілітарі та хіп-хопу (Eicher, 2021).

Варто зазначити, що це далеко не повний перелік модних будинків, які використовують етнічні елементи у своїх колекціях. Що ж стосується скляних браслетів, то за останні 100 років вони також періодично з'являються в колекціях біжутерії:

- **1920-ті роки:** Сосо Chanel представила колекцію прикрас з кольорового скла, яка стала хітом серед модних ікон того часу.

- **1960-ті роки:** Tiffany & Co. Випустили колекцію «Elsa Peretti Bean», яка досі є одним з найпопулярніших скляних браслетів у світі (б. д.-с).

- **1990-ті роки:** Prada представила колекцію скляних браслетів з геометричними візерунками, які стали символом мінімалістичного стилю.

- **2000-ті роки:** Bulgari випустили колекцію «B.Zero1», яка поєднує в собі скло та кераміку, створюючи унікальний та сучасний дизайн.

- **2010-ті роки:** Hermès представили колекцію «Collier de Chien», яка включає в себе скляні браслети з шкіряними ремінцями, створюючи елегантний та вишуканий стиль.

- **2020-ті роки:** Simone Rocha представила колекцію скляних браслетів з квітковими мотивами, які відображають жіночність та романтику.

Використання в модній індустрії елементів культурної спадщини підсилює прагнення людей познайомитися з іншими культурами та висловити свою індивідуальність, а також відкриває нові джерела інформації для науковців.

Перші приклади скляних цільних браслетів були знайдені на теренах сучасного Пакистану та Індії (Kanungo, 2022). Перше виробництво скла в цієї місцевості датується часом залізної доби – в період, який традиційно називають Painted Grey Ware (PGW) (1100–800 р. до н. е.) у верхній долині Гангу-Ямуни. На початку раннього історичного періоду (прибл. 600 р. до н. е.) вироблялося вже велике різноманіття скляних браслетів. Протягом наступних історичних періодів і до сьогодення ці прикраси грають важливу роль в оздобленні костюма і для ритуальної мети.

Браслети виготовляли або зі скляних стрижнів, або намотуючи розплавлене скло на понтиль, а потім переносили його на оправки або конус, щоб збільшити його до потрібного розміру. Форми та візерунки змінювалися за допомогою різних форм, прошарком між ними якогось елемента або нанесенням скла різних кольорів один на одного для отримання поліхромного або мозаїчного оздоблення (Forbes, 1954). З приводу типології браслетів треба зауважити, що вони виконані з одного типу скла без декорування і з вибір кольору пов'язаний традиціями а не модними тенденціями. Так, і на сьогодні в Індії браслети носять на знак важливих свят, особливих подій, удачі при народженні дитини та довголіття чоловіка. Жінкам прийнято носити браслети як декоративну прикрасу з дитинства, і на відміну від інших матеріалів, розбите скло збиралося і використовувалось заново.

За допомогою носіння браслетів активно репрезентується значна частина соціальної цінності. Наприклад, у певних регіонах браслети із чорного скла носять як захисне спорядження від злих духів і рідко носять заміжні жінки. Зазвичай на одруження колір обирають червоний у східній Індії, зелений в Декані і зелений і жовтий на пів-

дні. І як протилежність цій практиці індуїстських жінок змушують знімати або ламати свої браслети після смерті чоловіка, і їм забороняється носити їх до кінця життя. Браслети також використовуються як дар богиням замість обдарування, де розмір браслетів не має значення, але велике значення має їх кількість та колір. Богиням, пов'язаним із сільським господарством і пророцтвом (родючістю), пропонуються зелені, а богині, пов'язані із шлюбом та багатством, пропонуються червоні. У сукупності всі ці знання є підказками для сучасних науковців про те, як могли використовуватися древні браслети в Стародавні часи (Kanungo, 2022).

Європейські традиції в виборі носіння скляних цільних браслетів починаються з існування Римської Імперії (Whitehouse, 1988) і знайдені безпосередньо на теренах сучасної Італії, Греції, Палестини та Сирії з II століття нашої ери (Arletti, та ін., 2011).

Більшість з браслетів зазвичай гладкі, але в мусульманських регіонах у VI–VIII століттях, починають зустрічатись прикраси з вітками з різних типів скла (Brill & Rising, 1999). Непрозорі або мало-прозорі прикраси зеленого, синього, чорного кольорів найчастіше знаходять без декорування. Декорування зустрічається рідко у вигляді цят, смужок і інших не складних візерунків. Найбільш цікавим прикладом є браслети з 3-х частин. Зверху і знизу впродовж виробу один тип скла (може бути навіть закручений з двох кольорів, а по середині більш широкий і плоский). Такі типи зустрічаються рідко і датуються II ст. нашої ери. У період розквіту Візантії браслети мають модну тенденцію бути ширше до 1,5–2 см. і з декоруванням. Але велика кількість скляних браслетів зустрічається в сарматських і скіфських могильниках на руках дітей і жінок але в непридатному для мистецького аналізу стані. Крім того на сьогоднішній день не має даних об опануванні скловаріння в варварських племенах, тому вважається що це римські і візантійські товари (Островерхов, 2001).

Після Візантійського періоду в великій кількості скляні браслети знаходять в період, який, датується X–XII ст. В регіонах сучасних країн: Туреччина, Греція, Македонія, Болгарія, Румунія, Сербія та Україна. І досліджуючи археологічні розкопки, а також інші джерела інформації можна зробити висновок що мода на цілі скляні прикраси в Європі проіснувала до XIII століття.

Виробництво скляних браслетів в великій кількості на теренах нашої країни були характерні в часи Київської Русі, (Врочинська, 2015) але після

татар-монгольської навали скляні браслети вже не зустрічаються на території сучасної України (Висотська, 1964). Треба зауважити о високої майстерності середньовічних ремісників у створенні унікальних ювелірних виробів, витончених предметів побуту, а також у розписах іконостасів та фресках церков. Важливою особливістю цього періоду була інтеграція знань та технік з інших культур, завдяки чому ремесла та мистецтво вбирали в себе найкращі традиції Візантії, країн Західної Європи та азійських народів (Рожанківський, 1959).

Цільні скляні браслети були характерні для багатьох регіонів того періоду і знайдені на теренах середньовічних держав: Київської Русі, Білої Вежі та Галицько-Волинського князівства (Puhachenko, 2023).

Аналіз цих прикрас показав, що серед великого різноманіття форм частіше зустрічаються гладенькі і браслети з гранями, але виконані з одного скляного дроту. В меншій кількості зустрічаються браслети з двох шарів скла, і на уламках можна побачити, що в середині найчастіше знаходиться прозоре, а зверху глухе або мало-прозоре скло. Можна зробити висновок, що середньовічні майстри роблять як і сучасні це для того, щоб здешевити виріб, додавши в середину на непомітну частину меншовартісну сировину (Пугаченко, 2022).

По формі браслети зустрічаються як гладенькі так і з вітками як можна забачити на мал. 1. На деяких браслетах збереглися елементи шліфування з явною імітацією самоцвітів, зокрема малахіту та яшми. Кольорова палітра досить велика: жовта, янтарна, жовто-зелена, бірюзового, сімь відтінків зеленого (чорно-зелений, темно-зелений, смарагдово-зелений, темний малахіт, темно-трав'яний, світлий малахіт та ментоловий), три відтінки синього, бурачкового, фіолетового, коричневого, майже чорного і чорного.

Декорування малюнком зустрічається ще рідше, але як на шліфованих так і на необроблених виробках на мал. 1. Найчастіший малюнок – це стрічка, яка за рухом нагадує ритм витків. Але також, це можуть бути дві паралельні і однакові за товщиною, але різні кольором стрічки. Або навпаки дві однотонні, але різні за товщиною стрічки, які ідуть в своєму русі, і не збігаються за ритмом зі скляними вітками. Найчастіше зустрічаються жовте декорування, можливо воно при нанесенні нагадувало золото.

З незвичайних відтінків можна виділити темно-фіолетовий колір, який проявляється тільки на просвіт, а також яскравий бірюзовий, і світло-бузковий.

Мал. 1. Фото уламків браслетів знайдених в Звенигороді Ярославом Пастернаком. Зберігаються в Львівському Історичному Музею

Художні особливості києворуських браслетів показують розвинути багатоетапні технології, тому що на початку, в гарячому стані треба зробити браслет, і якщо він з двох шарів скла, то на наступному етапі треба нанести майстерно і рівно один прошарок на інший. І тільки після цього проходить скручування в вітки (або в грані) і надання браслету відповідної форми на спеціальних глиняних або дерев'яних болванках. Після випалу в холодному стані проходить наступний процес – шліфування, для якого в майстерні потрібні інші навички і матеріали, тому що скло крихке порівняно з металом. І останнім етапом – вже є нанесення малюнка, скоріш за все мінеральними фарбами, які є найбільш

стійкими. Різноманіття цих браслетів свідчить о зацікавленості споживача в них, а значить о модної тенденції в виборі прикрас.

Також треба додати до цього дослідження цільні скляні браслети китайського виробництва VI–IX ст. нашої ери, які зберігаються в Королівському музеї Торонто і представлені в одному кольорі, нагадуючи світлі відтінки нефриту. Ці вироби значно відрізняються як від європейських так і індійських за формою, кольором і відсутністю декорування.

На відміну від індійських безперервного традиція носіння скляних браслетів, в Європейській культурі ми зустрічаємо поодинокі екземпляри в Епоху Відродження серед прикрас муранського виробництва до появи технологій масового виробництва.

Висновки. Дослідження свідчать про те, що скляні браслети були поширені від Античних часів до сьогодення на теренах різних держав, і сучасної України в тому числі. Це є прикладом конвергентної еволюції в мистецтві, коли подібні артефакти створюються незалежно в культурах не пов'язаних історичними стосунками.

Різноманіття скляних прикрас демонструє справжню моду як в Античні часи, так і в Середньовіччі і в сучасних традиціях їх носі в різних культурах. Артистичні та технологічні особливості аналізованих виробів відкривають нові перспективи для подальших досліджень у галузі вивчення виробництва прикрас різних етносів для розвитку культури цих регіонів.

Також скляні браслети є маркерами культурної взаємодії чи торгівлі зі стародавніх часів і завдяки своїй крихкості вартують особливого ставлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Врочинська г. В. Українські народні жіночі прикраси: XIX — початку XX століть. Київ : родовід, 2015. ISBN 978-966-7845-93-3.
2. Висотська Т. М. Про виробництво скла в пізньоантичному Криму. *Археологія*. Київ : Наукова думка, 1964. С. 7–20.
3. Островерхов А. С. Скло як історичне явище в пізньокієвницькому середовищі північного надчорномор'я (IX–XIV ст.). № 2.
4. Пугаченко М. К. Традиції муранських майстрів у сучасних українських прикрасах. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції Київського Національного Університету Культури і Мистецтва: Мистецтво і Дизайн у XXI столітті: конвергенція форм і сенсів*. (Київ, 2022). Київ : КНУКіМ, 2022. С. 221–227.
5. Рожанківський В. Ф. Українське художнє скло. Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1959. 151 с.
6. Стельмашук Г. Г. Давнє вбрання на Волині: Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. Монографія. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2006. 280 с.
7. Фединчук О. Б. Нагрудні та нашійні прикраси Північної Буковини: історія, типологія, етнічні особливості : Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 171 с.
8. Akou H. M. Building a new “world fashion”: Islamic dress in the twenty-first century.» 11, no. 4 (2007): 403-421. *Fashion Theory*. Vol. 11, Issue 4. P. 403–421.
9. Arletti R., Rivi L., Ferrari D. et al. The Mediterranean Group II: analyses of vessels from Etruscan contexts in northern Italy. *Journal of Archaeological Science*. («Satellite remote sensing in archaeology: past, present and future perspectives» Series) Vol. 38, Issue 9. P. 2094–2100. DOI:10.1016/j.jas.2010.10.028.

10. Brill R. H., Rising B. A. Chemical analyses of early glasses. New York : The Corning Museum of Glass, 1999.
11. Eicher J. B. Dress, the Senses, and Public, Private, and Secret Selves1. *Fashion Theory*. Vol. 25, Issue 6. P. 777–797. DOI:10.1080/1362704X.2020.1829849.
12. Elsa Peretti® Bean design® | Tiffany & Co. URL: <https://www.tiffany.com/jewelry/shop/elsa-peretti-bean/> (accessed 11/05/2024).
13. Forbes R. J. Chemical, culinary and cosmetic arts. Oxford, 1954. 238–298 p. («A History of Technology» Series, Vol. 1).
14. Kanungo A. K. Glass Bangles in India: Antiquity, Functional Use and Traditional Production. *South Asian Studies*. Issue 38, Vol 1. P. 19–39. DOI:10.1080/02666030.2021.2001250.
15. Phelps N. Gucci Resort 2020 collection, runway looks, beauty, models, and reviews. Gucci Resort 2020 Collection. *Vogue*. Gucci Resort 2020 collection, runway looks, beauty, models, and reviews. 28.05.2019. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/resort-2020/gucci> (дата звернення: 11.05.2024).
16. Phelps N. Valentino Fall 2019 Couture collection, runway looks, beauty, models, and reviews. Valentino Fall 2019 Couture Collection. *Vogue*. Valentino Fall 2019 Couture collection, runway looks, beauty, models, and reviews. 03.07.2019. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2019-couture/valentino> (дата звернення: 11.05.2024).
17. Puhachenko M. ARTISTIC ANALYSIS OF GLASSWARE UNEARTHED IN YAROSLAV PASTERNAK'S EXCAVATIONS IN LVIV REGION BETWEEN 1936 AND 1944. *Ukrainian Art Discourse*. Issue 5. P. 100–112. DOI:10.32782/uad.2023.5.11.
18. Whitehouse D. Glass of the Roman Empire. First Edition. Corning, NY : Corning Museum of Glass, 1988. 60 с. ISBN 978-0-87290-118-6.

REFERENCES

1. Vrochynska H. V. Ukrainski narodni zhinochi prykrasy: XIX – pochatku XX stolit. [Ukrainian folk women's jewelry: 19th – early 20th centuries]. Kyiv: Rodovid, 2015. ISBN 978-966-7845-93-3. [in Ukrainian].
2. Vysotska T. M. Pro vyrobnytstvo skla v piznoantychnomu Krymu. [About the glass production in the Late Antique Crimea]. *Arkheolohiia*. Kyiv: Naukova dumka, 1964. pp. 7–20. [in Ukrainian].
3. Ostroverkhov A. S. Sklo yak istorychne yavysheche v piznokokochivnytskomu seredovyshchi pivnichnoho nadchornomoria (IX–XIV st.). [Glass as a historical phenomenon in the Late Khazarian environment of the Northern Black Sea (IX–XIV centuries)]. No. 2. [in Ukrainian].
4. Puhachenko M. K. Traditsii muranskykh maistriv u suchasnykh ukrainskykh prykrasakh. [Traditions of Murano masters in modern Ukrainian jewelry]. Collection of materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference of the Kyiv National University of Culture and Arts: Art and Design in the 21st century: Convergence of Forms and Meanings. Kyiv: KNUKiM, 2022. pp. 221–227. [in Ukrainian].
5. Rozhankivskiy V. F. Ukrainske khudozhnie sklo. [Ukrainian artistic glass]. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, 1959. 151 p. [in Ukrainian].
6. Stelmashchuk H. H. Davnie ubrannia na Volyni: Etnohrafichno-mystetstvoznavche doslidzhennia. [Ancient attire in Volhynia: Ethnographic and art studies research]. Monograph. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia, 2006. 280 p. [in Ukrainian].
7. Fedynchuk O. B. Nahrudni ta nashyini prykrasy Pivnichnoi Bukovyny: istoriia, typolohiia, etnichni osoblyvosti. [Chest and neck jewelry of Northern Bukovina: history, typology, ethnic features]. Qualifying scientific work as a manuscript. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2019. 171 p. [in Ukrainian].
8. Akou H. M. Building a new “world fashion”: Islamic dress in the twenty-first century.» 11, no. 4 (2007): 403–421. *Fashion Theory*. Vol. 11, Issue 4. P. 403–421.
9. Arletti R., Rivi L., Ferrari D. et al. The Mediterranean Group II: analyses of vessels from Etruscan contexts in northern Italy. *Journal of Archaeological Science*. («Satellite remote sensing in archaeology: past, present and future perspectives» Series) Vol. 38, Issue 9. P. 2094–2100. DOI:10.1016/j.jas.2010.10.028.
10. Brill R. H., Rising B. A. Chemical analyses of early glasses. New York : The Corning Museum of Glass, 1999.
11. Eicher J. B. Dress, the Senses, and Public, Private, and Secret Selves1. *Fashion Theory*. Vol. 25, Issue 6. P. 777–797. DOI:10.1080/1362704X.2020.1829849.
12. Elsa Peretti® Bean design® | Tiffany & Co. URL: <https://www.tiffany.com/jewelry/shop/elsa-peretti-bean/> (accessed 11/05/2024).
13. Forbes R. J. Chemical, culinary and cosmetic arts. Oxford, 1954. 238–298 p. («A History of Technology» Series, Vol. 1).
14. Kanungo A. K. Glass Bangles in India: Antiquity, Functional Use and Traditional Production. *South Asian Studies*. Issue 38, Vol 1. P. 19–39. DOI:10.1080/02666030.2021.2001250.
15. Phelps N. Gucci Resort 2020 collection, runway looks, beauty, models, and reviews. Gucci Resort 2020 Collection. *Vogue*. Gucci Resort 2020 collection, runway looks, beauty, models, and reviews. 28.05.2019. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/resort-2020/gucci> (дата звернення: 11.05.2024).
16. Phelps N. Valentino Fall 2019 Couture collection, runway looks, beauty, models, and reviews. Valentino Fall 2019 Couture Collection. *Vogue*. Valentino Fall 2019 Couture collection, runway looks, beauty, models, and reviews. 03.07.2019. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2019-couture/valentino> (дата звернення: 11.05.2024).
17. Puhachenko M. ARTISTIC ANALYSIS OF GLASSWARE UNEARTHED IN YAROSLAV PASTERNAK'S EXCAVATIONS IN LVIV REGION BETWEEN 1936 AND 1944. *Ukrainian Art Discourse*. Issue 5. P. 100–112. DOI:10.32782/uad.2023.5.11.
18. Whitehouse D. Glass of the Roman Empire. First Edition. Corning, NY : Corning Museum of Glass, 1988. 60 с. ISBN 978-0-87290-118-6.